CBÜ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ **Cilt:14, Sayı:1, Mart 2016**

Geliş Tarihi: 25.01.2016 **Doi Number:** 10.18026/cbusos.35853 **Kabul Tarihi:** 03.03.2016

AKHİSAR ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN UNGUENTARİUMLAR*

Volkan YILDIZ[1]

ÖZ

En çok bilinen ismi Thyateira ile yüzyıllar boyunca yerleşim gören ve böylece zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Batı Anadolu'nun kadim kentlerinden birisidir Akhisar. Kent ve yakın çevresinde bulunan eserlerin özgünlüğü, çokluğu ve çeşitliliğinin yanı sıra bilimsel arkeolojik kazıların da başlaması, Akhisar'da bir müze kurulması fikrinin doğmasına neden olmuştur. Thyateira Antik kentinin hemen yanında yer alan, 1932 yılında yapılmış, bir kısmı öğretmen evi olarak kullanılan iki katlı bina, restorasyonu tamamlandıktan sonra 2012 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Bu kadar zengin bir kültürel birikime sahip olan kent ve yakın çevresinde bulunan birçok eser Manisa Arkeoloji Müzesi'nde koruma altındayken Akhisar Müzesi'nin açılmasıyla birlikte Akhisar'a nakledilmiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan unguentariumlar da müzeye nakledilen bu eserler arasında yer almaktadır. Antik dönem pişmiş toprak vazo formları arasında çok uzun süre popülerliğini koruyan unguentariumların, Akhisar Müzesi'nde, iki ana forma ve bu formların türevlerine ait örnekleri bulunmaktadır. Akhisar Müzesi Unguentariumları, M.Ö. 4. yy. sonundan M.S. 2. yy. başlarına kadar giden geniş bir aralığa tarihlendirilmektedir. Akhisar unguentariumlarının büyük çoğunluğu, hem form hem de kil ve astar yapısı olarak özellikle Anadolu'nun farklı coğrafyalarında sıkça karşımıza çıkan örneklerle yakın benzerlik içindedir. Ayrıca örneklerimizin bazıları Batı Anadolu kökenli olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Thyateira, Akhisar Müzesi, Unguentarium, Hellenistik Dönem, Roma Dönemi.*

---

* Bu makale Manisa Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Manisa Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün 20.03.2015 tarih ve 658 sayılı yazısı ile başkanlığım altında yürütülen "Akhisar Müzesi Hellenistik ve Roma Dönemi İnce Seramikleri" başlıklı izin kapsamında hazırlanmıştır. Müzedeki çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen arkeolog Fatih YILDIRIM ve müze araştırmacısı Kürşat KAYNAK'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca unguentariumların fotoğraflarının çekilmesindeki yardımlarından dolayı Kadir BOZ ve Elif ŞAT'a, unguentariumların çizilmesindeki yardımlarından dolayı ise arkeolog Gülçin KARAKAŞ'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

[1] Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Muradiye- Yağcılar Kampüsü, MANİSA/TR. E-posta: yildiz.volkan@cbu.edu.tr.

UNGUENTARIA IN THE AKHISAR ARCHEOLOGY MUSEUM

ABSTRACT

Akhisar is one of the ancient cities of Western Anatolia with a rich historical background, and a settlement for centuries with its most common name as Thyateira. Beside the uniqueness, plentitude and variety of the artifacts in and around the city, and following the archeological excavations, the idea of founding a museum in Akhisar flourished. The two-storey building close to the Ancient city of Thyateira, which was built in 1932 and used partly as Akhisar Öğretmenevi (A Guesthouse for Teachers) was opened for visits as a museum in 2012 after its restoration was completed. After the foundation of the Museum of Akhisar, many artifacts from this city and its periphery, which has such a rich cultural heritage, were transferred here from Manisa Museum of Archeology where they were under protection. The unguentaria, which constitute the subject matter of this study, are among the artifacts that were transferred to the museum. Of the unguentaria, which were long popular among the forms of terracotta vases of antique period, there are samples in two main forms and varieties of these forms in the Museum of Akhisar. The unguentaria of the Museum of Akhisar are dated to a wide range of time between 4th century B.C. and 2nd century A.D. Most of the unguentaria of Akhisar are closely related, especially, to the samples that are commonly seen in different geographies of Anatolia, in terms of form, clay and slip. Moreover, some of our samples should be of Western Anatolia origin.

Keywords: *Thyateira, Museum of Akhisar, Unguentarium, Hellenistic Period, Roman Period.*

1. Giriş

Manisa il merkezinin yaklaşık 52 km. kuzeydoğusunda yer alan, en çok bilinen ismi Thyateira ile yüzyıllar boyunca yerleşim gören ve böylece zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Batı Anadolu'nun kadim kentlerinden birisidir Akhisar. Thyateira, özellikle 18. yüzyıldan itibaren daha çok Hıristiyanlık tarihi, kısmen de arkeoloji ve epigrafi kapsamında incelemelerde bulunan çok sayıda seyyahın ziyaret ettiği bir yerleşim olmuştur. Thyateira antik kenti hakkında bilgi veren en eski yazılı kaynaklar M.Ö. 3. yüzyıla aittir. Bu ilk yerleşimin Makedonialılar'a ait bir koloni kenti olduğu saptanmıştır. (Akdeniz, 2013: 429; Dinç, 2015: 17). Thyateira antik kenti, çeşitli metinlerde Pelopia, Semiramis ve Euhippa adlarıyla da anılmıştır. Kent hakkında bilgi veren Stephanos Byzantios ise, "Bir Lydia şehri olan Thyateira'nın önceleri Pelopia ve Semiramis adlarıyla anıldığını, Thygater kelimesinin kız evlat anlamına geldiğini, Suriye Kralı III. Seleukos'un bir savaş sırasında kızı olduğunu duyması üzerine kente bu adı verdiğini" belirtmektedir. Ancak

Thyateira ismindeki "teira" kelimesinin Lydia dilinde "kale" ya da "kasaba" anlamına geldiğini savunan bazı araştırmacılar, Thyateira'da Lydia döneminden itibaren bir yerleşim bulunduğunu önermektedirler (Akdeniz, 2013: 429- 430; Dinç, 2015: 18). Kent, Plinius'ta "Thyatireni" şeklinde geçmektedir (Plinius V, 115.). Strabon'da ise; "Thyateira Sardeis yolu üzerinde sol tarafta Makedonialılar'a ait bir katoikia, Mysialılar'ın en uzak kenti" ifadeleri vardır (Strabon XIII, 4, 4 (C625)). Kent ve çevresi, M.Ö. 190 yılından sonra Pergamon krallığının hâkimiyetine girmiştir (Sevin, 2007: 183; Akdeniz, 2013: 430; Dinç, 2015: 18). Son Pergamon kralı III. Attalos'un M.Ö. 133'te ölümünün ardından krallığı, vasiyeti üzerine Roma İmparatorluğu'na kalmıştır. Böylece, Anadolu'nun büyük bölümünde olduğu gibi Thyateira ve çevresi de Roma İmparatorluğu'nun topraklarına katılmıştır.

Roma Dönemi'nde M.Ö. 25/24, M.S 17 ve M.S. 178/179'da kent ve yakınlarında meydana gelen şiddetli depremler sonucunda Thyateira büyük zarara uğramış, İmparator Tiberius (M.S. 14-37), Hadrianus (M.S. 117-138) ve Caracalla (M.S.211-217) döneminde büyük yardım görerek yeniden imar edilmiştir (Akdeniz, 2013: 430; Dinç, 2015: 18). Traianus zamanında (M.S. 98-117) imparator adına kentte büyük bir yapı inşa edildiği ve İmparator Septimus Severus'un (M.S. 193-211) karısı Julia Domna için Thyateira'da bir heykel dikildiği bilinmektedir. Hadrianus, M.S. 123'de Caracalla ise M.S. 214-215 yılında kenti ziyaret etmiştir. Hadrianus'un kenti ziyareti ile verdiği armağanların bir listesi kayıt altına alınarak imparator adına bir halk binası inşa edildiği bilinmekte olup ayrıca onun onuruna bir festival tertip edilmiştir (Dinç, 2015: 18).

Kent önceleri Pergamon conventus'una bağlı iken Caracalla zamanında Attaleia, Apollonis, Hermokapeleia ve Hierokome gibi kuzey Lydia kasabalarının dâhil olduğu bir "conventus"un merkezi hâline getirilmiştir. Özellikle Roma İmparatorluğu Döneminde Thyateira, tarımsal potansiyelinin yanı sıra dikkati çeken bir tarımsal sanayi merkezi haline gelmiştir (Akdeniz, 2013: 430).

Kuzey Ege'nin en önemli ekonomik merkezlerinden biri olan Thyateira, Erken Hıristiyanlık Döneminde kendisi gibi ana yolların üzerinde bulunan diğer altı kentle birlikte Batı Anadolu'daki ilk yedi Hıristiyan topluluğundan/cemaatinden birisine sahiptir. Thyateira'yı tamamı Batı Anadolu'daki diğer altı yerleşimle (Ephesos, Smyrna, Pergamon, Sardes, Philadelphia, Laodikeia'da) birlikte çağdaşlarından ayıran ve ön plana çıkaran husus, İncil'de sözü edilen ilk 7 önemli eklesia'dan biri olmasıdır (Akdeniz, 2013: 431; Dinç,

2015: 19). M.S. 100 yıllarında ise Thyateira'da güçlü bir Hıristiyan toplumun varlığı bilinmektedir (Dinç, 2015: 19). Thyateira kenti M.S. 395 yılından itibaren Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalmış ve bu dönemde Thracesia thema'sında yer almıştır. M.S. 7. ve 8. yüzyılda Sasani akınlarına sahne olan kent M.S. 11. yüzyılda Türk hâkimiyetine girmiştir (Dinç, 2015: 19).

Thyateira, modern yerleşim merkezlerinin altında kalan diğer antik kentlerle benzer bir kaderi paylaşmıştır. Akhisar'da arkeolojik kalıntılar neredeyse tamamen modern yerleşimin altında kalmıştır. Bu durum, coğrafî avantajların getirdiği doğal bir sonuçtur. Bu alanlar ve çevresinde gerçekleştirilen herhangi bir temel kazısı sırasında arkeolojik kalıntılara rastlanmaktadır. Ancak kısa süre öncesine kadar, inşaat çalışmaları sırasında açığa çıkarılan kalıntıların ciddî bir kısmı korunmamış, üzerlerine modern binalar yapılmıştır (Akdeniz, 2013: 432).

Böylesi zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Akhisar'da elde edilen eserlerin özgünlüğü, çokluğu ve çeşitliliği, devam eden arkeolojik kazıların uzun soluklu hale dönüşmesi, Akhisar'da bir müze kurulması fikrinin doğmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, Thyateira Antik kentinin hemen yanında yer alan, 1932 yılında yapılmış, bir kısmı öğretmen evi olarak kullanılan iki katlı bina, restorasyonu tamamlandıktan sonra 2012 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Bu kadar zengin bir kültürel birikime sahip olan kent ve yakın çevresinde bulunan birçok eser Manisa Arkeoloji Müzesi'nde koruma altındayken Akhisar Müzesi'nin açılmasıyla birlikte Akhisar'a nakledilmiştir. Müzeye nakledilen bu eserler arasında unguentariumlar da bulunmaktadır. Müze kayıtlarına göre müzeye farklı şekillerde (kazılar, bağış, satın alma gibi) kazandırılan unguentariumlar bu çalışmada değerlendirilmiştir.

2. Unguentariumlar

M.Ö. 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, belirtildiğine göre lekythos, alabastron ve ampullalaların yerine, kullanılmaya başlanan unguentariumlar (Hellström, 1965: 25; Kurtz ve Boardman, 1971: 164-165; Berlin, 1997: 58; Dusenbery, 1998: 798; Dotterweich, 1999: 4, 6.); Roma Dönemi sonlarına hatta Bizans Dönemi'ne kadar olan süreç içerisinde insanoğlunun hayatında oldukça önemli bir yere sahip olmuş şişeciklerdir (Tekocak ve Yıldız, 2015: 414). İnsanlar bu küçük şişeleri günlük hayatlarında, içerisinde özellikle parfüm, krem ve yağ gibi değerli sıvılar saklamanın yanı sıra, kokulu baharat, bal ve sirke koymak için kullandıkları gibi aynı zamanda öldükten sonra da içerisindeki değerli sıvılarla birlikte öteki dünyaya yanlarında

götürmek üzere mezar armağanı olarak kullanmışlardır (Hellström, 1965: 24; Anderson-Stojanovic, 1987: 110-114; Dündar, 2008: 6-7; Tekocak ve Yıldız, 2015: 414). Ayrıca, bu şişeciklerin kullanımları sadece bu alanlarla sınırlı olmayıp kutsal alanlarda adak eşyası olarak bırakıldıkları da bilinmektedir (Dündar, 2008: 7). Burada işlevleriyle ilgili olarak belirtmemiz gereken husus; unguentariumlar ile içerisinde gözyaşları biriktirildiği için gözyaşı şişesi olarak adlandırılan şişelerin uzun süredir hem yayınlarda hem de özellikle müze bilgi fişlerinde yanlışlıkla aynı kap formu olarak değerlendirilmiş olmalarıdır. Gözyaşı şişeleriyle özdeşleştirilen unguentariumlar gerçekte bu formdaki şişeciklerin antik dönem isimlendirmesi değildir. Bu ifade ilk kez, Carthage'de araştırma yapan Fransız bilim insanlarınca 20. yüzyılın başlarında kullanılmıştır (Hellström, 1965: 24; Gürler, 1994: 63; Vaag, Vinnie ve Lund, 2002: 41; Laflı, 2003: 17; Dündar, 2008: 4; Tekocak ve Yıldız, 2015: 414-415).

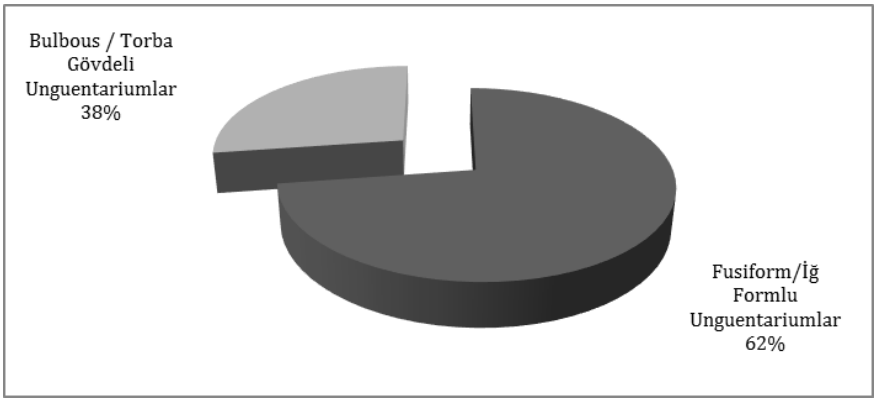
Unguentarium ifadesi, antik dönemde merhemler, yağlar, rahatlatıcılar ve sıvı aromalar için kullanılan "unguenta" kelimesinden türetilen, yıkanma ve antik dönem spor faaliyetleriyle bağlantılı genel bir terimdir. Bu şişeciklerin antik dönemdeki isimlendirmesi tam olarak bilinmemekle birlikte bu konuda ileri sürülen bazı görüşler bulunmaktadır. Plinius kesin olarak vasa unguentaria'dan söz etmekle birlikte, Hellström'e göre Plinius, büyük olasılıkla kendi döneminin alabaster kaplarından söz ediyordu. Antik kaynaklarda genellikle strigilisle bir arada geçen ampulla ise, hem Plautus hem de Cicero tarafından sıkça bahsedilen ve Palaestradaki iki önemli elamanı tanımlarken kullanılan bir kelime olmalıydı; ve unguentariumun yağ taşıma işlevinin Roma Dönemi'nde de sürdüğü düşünülürse, bu dönemdeki adının Ampulla olması mümkün görünmektedir (Dündar, 2008: 5-6). Anderson-Stojanovic ise, alabastron ve lekythos terimlerinin her ikisinin de, antik dönemde bu küçük şişeler için kullanılmış olabileceğini bildirir (Anderson-Stojanovic, 1987: 106; Dündar, 2008: 6). Günümüzde bu kaplar için kullanılan unguentarium ifadesi, form yada yapım malzemesinden daha çok, içerisinde taşıdıkları malzemeden kaynaklanır. Ancak unguentarium olarak isimlendirilen bu seramiklerin sadece kozmetik amaçlı kullanılmadığı, mezar ve kutsal alanlarda da yoğun olarak bulunduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu seramiklerin adlandırılması sorunlu ve tartışmaya açık olmakla birlikte, bu seramikler için unguentarium kelimesinin kullanımı çok yaygın ve genel olarak kabul görmüş bir adlandırmadır.

Unguentarium yapımında birçok malzeme kullanılmış olmasına karşın pişmiş toprak en yoğun üretimi sağlamıştır. Maliyet açısından ucuz olan pişmiş toprak unguentariumların kalitesi, nitelikli, temiz kilden yapılmış siyah astarlı örneklerden, son derece özensiz yapılmış astarsız örneklere kadar çeşitlilik gösterir. Pişmiş toprak örneklerinin yanı sıra, özellikle cam Roma İmparatorluğu'nun erken dönemlerinde yaygın olmak üzere, gümüş, altın, akik, kurşun, alabaster ve onyks de bu kapların yapımında kullanılmıştır (Dündar, 2008: 6).

Bu kısa girişten de anlaşılacağı üzere antik dönem pişmiş toprak vazo formları arasında uzunca bir süre popülerliğini koruyan unguentariumlar farklı zaman dilimlerinde farklı formlarda üretilmişlerdir (Anderson-Stojanovic, 1987: 105-122; Dündar, 2008: 3-4; Tekocak ve Yıldız, 2015: 415). Ancak ortaya çıkan pek çok formun esasında iki ana tip olan Fusiform/İğ Biçimli ve Bulbous/Torba Gövdeli Unguentarium formlarından türetildikleri, bir başka ifade ile bu iki ana formun varyasyonları oldukları ileri sürülmektedir (Dündar, 2008: 3). Fusiform/İğ form olarak isimlendirilen tip, unguentariumların belirleyici formu olmuştur. Erken dönemlerde bu form neredeyse bodur lekythoslar ile amphoriskosların bir takipçisi gibi algılanabilecek form özellikleri gösterir. Geniş ve alçak kaidesi bulunan unguentariumun, şişkin karnı, belirginleştirilmiş omuzu, kısa ve ince boynuyla genelde dışa çekik kenarlı ağzı bulunur. Bu tipin ayak ve boynu zamanla uzamış ve gövde ortasında bulunan şişkinlik azalarak yaklaşık olarak M.Ö. 3. yüzyıl sonlarına doğru iğ biçimine dönüşmüştür. Erken örneklerde bulunmayan ayak bölümü, zamanla formun uzamasıyla oluşmaya başlamış, yaklaşık olarak M.Ö. 2. yüzyıl içerisinde de boyun ve ayak yükseklikleri birbirine eşitlenmiştir. En uzun süre kullanımda kalan iğ form, diğer unguentarium formlarından daha fazla gövde profili çeşitliliğine sahiptir. Diğer bir form olan torba gövdeli unguentarium, iğ formdan farklı olarak ayaksız, düz tabanlıdır. Aslında bu form, iğ formun çok uzayarak ayakta durma işlevini kaybetmiş ayağının kesilmiş bir çeşitlemesi olarak da algılanabilir. Yoğun kullanımı Geç Hellenistik-Erken Roma dönemleri arasında olan torba gövdeli unguentarium iğ form kadar uzun bir kullanım sürecine sahip değildir (Dündar, 2008: 3-4).

Antik dönem pişmiş toprak vazo formları arasında çok uzun süre popülerliğini koruyan unguentariumların, Akhisar Müzesi'nde, yukarıda kısaca değindiğimiz iki ana formuna ve bu formların türevlerine ait örnekleri bulunmaktadır. Bu iki grup arasında sayı

bakımından daha fazla olan form tipi ise Fusi Formlu/ İğ Formlu unguentariumlardır (Grafik 1).

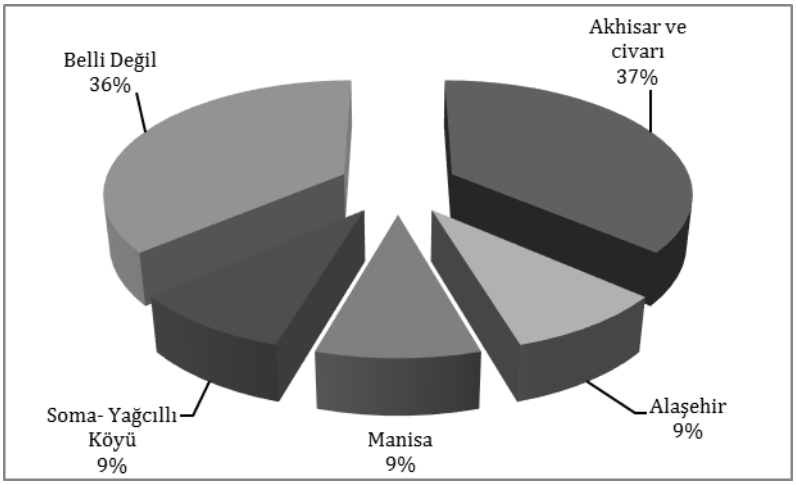
Grafik 1: Akhisar Müzesi Unguentarium Formlarının Dağılımı

2.1. Fusiform/İğ Formlu Unguentariumlar (Kat. No. 1-8; Fig. 1- 8)

M.Ö. 4. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlayan ve M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına kadar oldukça popüler bir şekilde kullanım gören bu formun erken örnekleri; dışa çekik kenarlı, kısa dar boyunlu, şişkin yuvarlak gövdeli, geniş ve alçak kaidelidir. Zamanla ayak ve boynun uzamasıyla şişkin gövde daralarak İğ şeklini almış, ayak bölümü işlevini yitirmiş böylece bu form kendi içinde çeşitlilik göstermeye başlamıştır (Anderson-Stojanovic, 1987: 107, Fig. 1a, b, c M.Ö. 3. ve 2. yüzyıllarda; d, e, h, i ise M.Ö. 1 - M.S. 1. yüzyıllarda görülen tiplerdir). Belirli bir boy standardı bulunmayan bu tipin 4,0-5,0 cm.lik minyatürlerinden 42 cm.lik büyük boyutlu olanlarına kadar olan örneklere rastlanmaktadır. Ortalaması ise 10-20 cm. arasıdır. Genelde kulpsuz olmakla birlikte zaman zaman kulplu örneklere de rastlanmaktadır (Dündar, 2008: 3; Tekocak ve Yıldız, 2015: 415).

Müze koleksiyonunda bulunan ve bu form tipine dahil olan sekiz adet örnek çalışmamızda değerlendirilmiştir. İncelenen bu eserlerden biri (Kat. No.1) 1989 yılında Akhisar eski Devlet Hastanesi bahçesindeki deneme sondajındaki mezardan, dördü (Kat. No. 2, 6, 7, ve 8) farklı tarihlerde satın almayla, ikisi (Kat. No. 3 ve 5) bağışla, kalan birisi ise müsadere (Kat. No. 4) yoluyla müze koleksiyonuna kazandırılmıştır. Müze kayıtlarına göre eserlerin birer tanesi Akhisar'da (Kat. No.1), Alaşehir'de (Kat. No.4) ve Soma Yağcıllı Köyünde (Kat. No.5) üçü Akhisar civarında (Kat. No. 2, 6 ve 7),

bulunmuştur. Geriye kalan ikisinin (Kat. No. 3 ve 8) ise nereden geldiği ve buluntu yerleri konusunda hiçbir bilgi mevcut değildir (Grafik 2). Seçilen bu örnekler, iğ formlu unguentariumların tarihsel süreçte kendi içerisinde göstermiş olduğu form değişikliğini kısmen de olsa yansıtmaktadır.

Grafik 2: Akhisar Müzesi Unguentariumlarının Buluntu Yerlerine Göre Dağılımı

Unguentariumların büyük çoğunluğu sağlam olmakla birlikte bazı örneklerde küçük kırıklar, çatlaklar ve astarda dökülmeler meydana gelmiştir. Akhisar iğ formlu unguentariumlarının yükseklikleri 9,5- 41,6 cm arasında değişmektedir. Akhisar Müzesi'nde bulunan ve iğ form sınıflamasına uygun olan ilk örnekler Kat. No. 1- 2'dir. Kat. No. 1'in dış yüzeyi parlak, yer yer siyah ve kırmızımsı kahverengi astarla kaplıdır. Genellikle erken form özellikleri gösteren unguentariumlarda uygulanan siyah astar tarihlemede form gibi önemlidir. Bu örneklerde kaide küçülmeye ve ayak bölümü uzamaya başlamış, gövdenin en şişkin olduğu yer omuzlardan aşağıya çekilerek tam gövde ortasına getirilmiştir. Patara'da bulunan bir örnek, Kat. No. 1'e kaide ve gövde yapısıyla çok benzemekle birlikte ağız kenar profilleri farklıdır. Ayrıca, Patara örneğinde de siyah astar olması Akhisar örneğiyle benzeşen bir başka noktadır (Dündar, 2008: 13). Kat. No. 1'in, diğer yakın benzerlerine Tarsus'ta (Jones, 1950: 171- 172, 231, 135/248- 187/ 248), Korinth'te (Blegen, Palmer, ve Young 1964: 291, Pl. 76/491.11),

Keramaikos'ta (Knigge, 1976: 185, Taf.96 Abb.1 E.86/1) ve İzmir Müzesi'nde (Tuğluk Von Graeve, 1999: Abb.2 Kat. Nr. 5) rastlanır.

Kat. No. 2 dışa çekik ağız kenarlı, kısa silindirik boyunlu, dibe doğru daralan şişkin gövdeli, keskin profilli kaidesiyle ayak henüz oluşmaya başlamıştır. Dış yüzeyinde ise boyun ve karın üzerinde iki adet kırmızı/kırmızımsı kahverengi tonlarında yatay bant bezeme görülmektedir. Patara'da bulunan bir örnek Kat. No.2'ye kaide ve gövde yapısıyla çok benzemektedir (Dündar, 2008: 14, 99, Lev.2/U21). Bu örneğin diğer yakın benzerleri Kermaikos'ta (Knigge, 1976: 161, Taf. 68/366, 1- 4), Kelenderis'te (Zoroğlu, 1986: 464-465, Lev. III, Res.9c) ve Tel Anafa'da (Berlin, 1997: 63, Pl. 12/Pw 83) görülmektedir. Kat. No. 2'nin bezeme özellikleri açısından yakın paraleli Ephesos (Mitsopoulos-Leon, 1991: 151, Taf. 208/O7, Taf. 209/O9) ve Karaçallı'da mevcuttur (Çokay-Kepçe, 2006: 59-60, 122). Kat. No. 1 ve 2 Akhisar Müzesi İğ formlu unguentariumlarının erken örnekleridir. Patara, Tarsus, Korinth, Keramaikos ve İzmir Müzesi unguentariumları, Kat. No. 1'in M.Ö. 4. yy. sonuna tarihlenebileceğine işaret eder. Kat. No. 2'yi ise Patara, Kelenderis, Keramaikos ve Tel Anafa unguentariumları, M.Ö. 4. yy. sonu - 3. yy. başına tarihlenebileceğini gösterir.

Kat. No. 3 ve 4 gerek Akhisar Müzesi unguentariumları, gerekse Hellenistik Dönem unguentarium tipolojisi içinde nadir rastlanan özellikleri açısından oldukça önemlidir. Bu iki unguentarium devasa boyutlarıyla dikkati çeker. Kat. No. 3, 33,7 cm ve Kat. No. 4, 41,6 cm yükseklikleriyle Patara'da bulunmuş olan yakın benzerinden sonra bugüne kadar yayınlanmış unguentariumlar içerisinde en büyük boyuta sahip örnekler arasında yer almaktadır. Bunlar boyutları nedeniyle taşımadan çok depolama amaçlı kullanılmış olmalıdır. Bu örnekleri diğer unguentariumlardan farklı kılan ve ünik olmasını sağlayan bir başka özelliği ise, dış yüzeylerinin stilize sarmaşık dalından oluşan bitkisel bezemelerle süslenmiş olmasıdır. Aynı zamanda unguentariumların dış yüzeyinde kırmızımsı kahve ve siyah yatay bant bezeme bulunur. Karın üzerindeki yatay bantların arası geniş bırakılarak bir bezeme alanı oluşturulmuş olup stilize sarmaşık dalı ve yapraklarından oluşan bezeme buraya yerleştirilmiştir. Bu bitkisel bezeme vazonun tamamını çevrelemektedir. Hellenistik unguentariumlar nadir olarak bezenir ve eğer bezeme olacaksa da bu genellikle batı yamacı tekniğinde karşımıza çıkar (Rotroff, 1997: Lev. 85, no 1164-1172; Dündar, 2008: 19). Kat. No. 3 ve 4, dışa çekilmiş ve içe dönük ağız kenarlıdır. Uzun silindirik boyunlu, iğ biçimli karınlı, kısa silindirik

kaide ayaklı, kaide basamaklandırılmış, geniş ve iç bükey profilli bir kaideyle sonlandırılmıştır. Örneklerimizin yakın benzeri Patara'da M.Ö. 2. yy.ın ikinci yarısı, M.Ö. 1. yy. başlarına tarihlenmiştir. Benzer stilde boyalı ve bitkisel bezemeli örneklere form gelişimi açısından da bakıldığında örneklerimiz için M.Ö. 2. yy.ın ikinci yarısı, M.Ö. 1. yy. başları uygun bir tarih aralığı olarak görülmektedir.

Kat. No. 5, dışa çekik ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, küresel gövdeli, kısa silindirik kaide ayaklı, kaide basamaklandırılmış, geniş ve iç bükey profilli bir kaideyle sonlandırılmıştır. Ağız kenarından başlayıp gövdenin alt kısmına kadar çeşitli kalınlıklarda kahverengi ve siyah yatay bant bezemelerle süslenmiştir. Örneğimizin yakın benzerlerine Stobi (Anderson-Stojanovic, 1992: 83, Pl. 67/565) ve Metropolis (Ekin Meriç, 2010: Kat. Nr. 3, 124-125) buluntuları arasında rastlanmıştır.

Kat. No. 6, dışa çekik ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, iğ formlu gövdeli, uzun silindirik kaide ayaklı, profillendirilmiş düz kaidelidir. Kat. No. 6'nın yakın benzerleri, Kermaikos'ta (Knigge, 1976: 87, Taf. 96 Abb.1/ E 101) Stobi'de (Anderson-Stojanovic, 1992: 83, Pl. 67/566) Sardes'te (Rotroff ve Oliver, 2003: 70, Pl. 44/263) ve Atina Agorası'nda (Rotroff, 2006: 298, Fig. 67/509) görülmektedir. Kat. No. 7, dışa çekik ve aşağı dönük ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, şişkin karınlı, kısa kaide ayaklı, düz kaidelidir. Örneğimizin, dış yüzü siyah astarlıdır. Kat. No. 7'nin yakın benzerleri, Tralleis'te (Civelek, 2001: Lev.XXIX/U 81), Sardes'te (Rotroff ve Oliver, 2003: 70, Pl. 44/264) ve Atina Agorası'nda (Rotroff, 2006: 298, 292, Fig. 63/439) görülmektedir. Kat. No. 5-7'nin çok yakın paralelleri M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kat. No. 8, dışa dönük ve iki yana iyice çekilmiş ağız kenarlı, ince ve uzun boyunlu, oval gövdeli, ince, konik ve içi boş ayaklıdır. Kat. No. 8'in yakın benzerleri, İzmir Müzesi'nde (Günay, 1989: 60, Çiz. XIV a; Tuluk Von Graeve, 1999: Abb. 10a Kat. Nr. 63 Taf. 6c) Alanya Müzesi'nde (Laflı, 2003:98, Taf. 168d, Taf. 252c) ve Parion'da (Ergürer, 2012: 53-54, Lev. 54 / Kat. No. 112) bulunmaktadır. Çok yakın paralelleri M.S. 1. yy.a tarihlenmektedir.

Bu grupta değerlendirilen unguentariumların, göstermiş oldukları form tipolojisi ile sahip oldukları kil, astar ve bezeme özellikleri ile Anadolu'nun pek çok yerinde görülen benzerleriyle aynı özelliklerde olduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği üzere unguentariumların birçok bölgede aynı anda ve neredeyse birebir benzer formlarda üretilmiş olması üretim yeri tespitini güçleştirmektedir (Tekocak ve Yıldız, 2015: 416). Ancak bu eserlerin en azından bazılarının yaygın üretim alanlarının olduğu Batı Anadolu

kökenli olabileceğini bir öneri olarak sunabiliriz. Akhisar Müzesi İğ Formlu unguentariumları, M.Ö. 4. yy. sonundan M.S. 1. yüzyıl sonlarına kadar giden tarih aralığına sahiptirler.

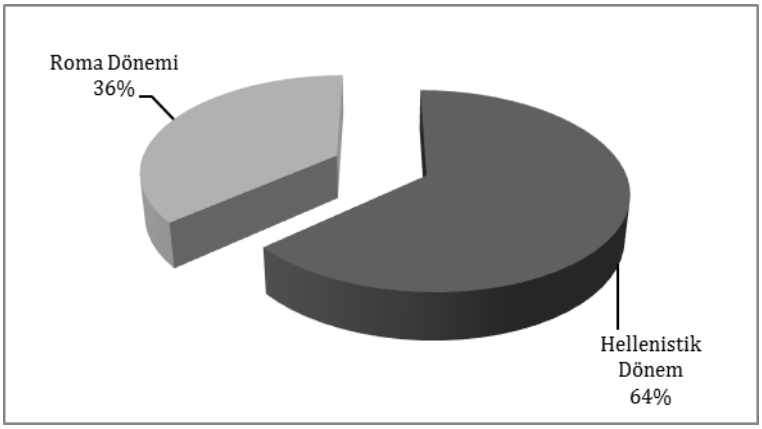
2.2. Bulbous/Torba Gövdeli Unguentariumlar (Kat. No. 9-11; Fig. 9- 11)

Fusi/İğ formlu unguentariumlar kadar uzun ömürlü olmayan bu form, Geç Hellenistik - Erken Roma Dönemi'nden itibaren üretilmeye başlanmış olup M.S. 1. yüzyılda üfleme tekniğiyle yapılmış aynı formdaki cam unguentariumlar ortaya çıkana kadar yaygın şekilde kullanım görmüştür. Ancak iğ formun tam olarak hangi tarihte ve ne sebeple bu forma dönüştüğü bilinmemektedir(Tekocak ve Yıldız, 2015: 416). Hayes tarafından "İtalyan Tipi" (Hayes, 1997: 86, Lev. 34) olarak adlandırılan bu formun en önemli özelliği kaidesiz, yani düz dipli ve torba şeklinde bir gövdeye sahip olmasıdır. Sahip olduğu bu gövde yapısından dolayı da torba gövdeli olarak adlandırılmıştır (Tekocak ve Yıldız, 2015: 416). Torba gövdeli unguentarium formunun üretim sürecinin bu kadar kısa olmasının en önemli sebebi biraz evvelde ifade edildiği üzere M.S. 1. yüzyılda üfleme tekniğiyle üretilmiş olan benzer formdaki cam unguentariumlardır. Çünkü ortaya çıkışından hemen sonra torba gövdeli cam unguentariumlar hızlı bir şekilde yaygınlaşmış, hatta Anderson-Stajanovic'e göre maliyetinin düşük olmasından dolayı pişmiş toprak torba gövdeli unguentariumları pazarın dışına itmiştir (Anderson-Stojanovic, 1987: 113; Tekocak ve Yıldız, 2015: 416). Ancak bu durum pişmiş toprak örneklerin bu tarihte tamamen ortadan kalktığını göstermez. Çünkü, biçimlerindeki değişikliğe rağmen bu gruba ait oldukları belirtilen ve M.S. geç 1. yüzyıl ile 2. ve 3. yüzyıllara tarihlenen örnekler, bu formun kullanımının devam ettiğinin bir işareti olarak gösterilmişlerdir (Anderson-Stojanovic 1987, 113, dn. 43; Tekocak ve Yıldız, 2015: 416).

Müze koleksiyonunda bu form tipine ait üç örnek çalışmaya dahil edilmiştir. Akhisar Müzesi bulbous/torba gövdeli unguentariumlarından ikisi (Kat. No. 9 ve 11) farklı tarihlerde bağış yoluyla müze koleksiyonuna kazandırılırken, geriye kalan diğer örnek (Kat. No. 10) ise müsadere yoluyla koleksiyona dahil edilmiştir. Bu gruptaki eserlerin birisi (Kat. No. 9) Manisa merkezdeki Velioğlu Camii arkasındaki mezarda bulunmuş, geriye kalan ikisinin ise nereden geldiği ve buluntu yerleri konusunda hiçbir bilgi mevcut değildir. Çark yapımı olan eserlerin yükseklikleri 8,6-16,6 cm. arasında değişmektedir. Kat. No. 9 ve 10'daki örnekler kırmızı astarlıdır. Kat. No. 9, dışa çekik ve aşağı dönük ağız kenarlı,

uzun silindirik boyunlu, torba gövdeli, hafif içbükey diplidir. Örneğimizin yakın benzerlerine, Stobi'de (Anderson-Stojanovic, 1992: 84, Pl. 70/589) ve Tralleis'te (Civelek, 2001: 130, XXXV/U45) rastlanır. Kat. No. 10, dışa çekik ağız kenarlı, kısa silindirik boyunlu, torba gövdeli, düz diplidir. Kat. No. 10'nun yakın benzerleri, Stobi'de (Anderson-Stojanovic, 1992: 84, Pl. 71/599-600) ve Tralleis'te (Civelek, 2001: 126, XXXIV/U21) görülmektedir. Kat. No. 9 ve 10'nun yakın paralelleri M.S. 1. yy. ortaları ile M.S. 1. yy.ın 2. yarısına tarihlenmektedir.

Kat. No. 11, dışa çekik ince ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, çan yada konik gövdeli, düz diplidir. Örneğimizin yakın benzerleri İzmir Müzesi'nde (Günay, 1989: 81-82, Çiz. XXVIII b; Tuluk Von Graeve, 1999: Abb. 17 Kat. Nr. 118, Taf. 9 d-f) Alanya Müzesi'nde (Laflı, 2003: 96-97, Taf. 159b, Taf. 253c) ve Parion'da (Ergürer, 2012: 55-56, Lev. 56/ Kat. No. 116) görülmektedir. Çok yakın paralelleri M.S. 1. yy.ın sonu M.S. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmişlerdir. Akhisar Müzesi Torba Gövdeli Unguentariumları M.S. 1. yy. - M.S. 2. yy.a kadar giden tarih aralığına sahiptirler.

Grafik 3: Akhisar Müzesi Unguentariumlarının Dönemlere Göre Dağılımı

3. Sonuç

Akhisar Müzesi unguentariumları; temel iki ana tip olan Fusiform/İğ Formlu (Kat. No. 1-9; Fig. 1-9) ve Bulbous/Torba Gövdeli (Kat. No. 9-11; Fig. 9-11) formlara ait örneklerden oluşur. Bunlar arasında İğ Formlu unguentariumlar sayı bakımından, torba gövdelilere göre daha fazladır (Grafik 1). M.Ö. 4. yy. sonu ile M.S. 2.

yy.ın ilk yarısı arasına ait bu unguentariumların, iğ formdan torba gövdeli forma geçişi ve her iki form tipinin kendi içerisinde göstermiş olduğu biçim gelişiminin izlenebilmesine imkân sunması, bu çalışmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan birisidir.

Akhisar Müzesi Fusiform/İğ Formlu unguentariumları arasında Kat. No. 1-2 Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen örnekler arasında yer almaktadır. Özellikle Kat. No. 1, parlak, yer yer siyah yer yer kırmızımsı kahverengi astarla kaplıdır. Örneğimiz, Atina örneklerinde olduğu gibi kaliteli bir astara ve temiz bir kile sahiptir (Rotroff, 1997: Fig. 72, Pl. 85, no. 1163-1172).

Kat. No. 3-4, Akhisar örnekleri arasında boyutu ve bitkisel bezemesiyle farklı bir konuma sahiptir. Sık rastlanılmayan devasa boyutuyla kendini diğer örneklerden ayırır. Bu özelliği onun bir depolama kabı olduğunun göstergesi olmalıdır. Üzerindeki bezeme de, boyutu gibi nadir görülmektedir. Bu özellikleriyle de Akhisar Müzesi koleksiyonunda yer alan unguentariumlar arasında üniktir. Devasa boyutlu ve benzer bezeme sistemine sahip örneklere Batı Anadolu'da Hellenistik Dönem'de rastlanılır[2]. Bu tipin en yakın benzeri ise Patara'da (Dündar, 2008: 18- 19, Lev. 9, Res. 19- 20, 53) yer altı oda mezarında bulunmuştur.

Kat. No. 5-7, Hellenistik Dönem'in tipik iğ formlu unguentariumlarındandır. Ayrıca Müze'deki unguentariumlar arasında en yoğun grubu oluştururlar. Kat. No. 5-7, benzer örnekleriyle M.Ö. 2 yy.a tarihlenmektedir. Kat. No. 8, iğ formlu unguentariumların geç örneklerinden olup M.S. 1. yy.a tarihlenmektedir. İğ formlu unguentariumların bazıları özensiz yapılmıştır. Bu örneklerin iç hazneleri daralmış, çok uzun ve içi tamamen dolu ayakları dik durmaları için uygun değildir. Bazı örnekler ise asimetriktir. Bu özelliklere sahip olan örneklerin (Kat. No. 6 ve 8) kalitesizliği ile kullanımı arasında bir paralellik söz konusudur. Dolayısıyla böyle üretilen unguentariumların mezarlara adak eşyası ya da ölü hediyesi olarak bırakıldıkları düşünülebilir. Akhisar Müzesi İğ formlu unguentariumlarının kili 2,5 YR 3/1, 5/6; 5 YR 6/6; 10 YR 5/3, 7/4 renklerindedir. Astar renkleri ise, 2,5 YR 2,5/1; 2,5 YR 5/1, 6/6; 7,5 YR 6/4; 10 YR 4/2, -/2 8 renklerindedir[3].

Kat. No. 9-11, Bulbous/Torba Gövdeli unguentariumlardır. Müzedeki bu gruba giren örnekler İğ formlulara göre sayıca daha

[2] Bu tipin benzerleri özellikle Ephosos (Mitsopoulos-Leon, 1991: 151, Taf. 206-207, O 1-4, Taf. 212/O18) ve Tralleis'te (Ölmez, 2000: 67, Lev. 24, K 10) bulunmaktadır.

[3] Kil ve astar renginin belirlenmesinde Munsel Soil Color Charts (2013) renk kataloğu kullanılmıştır.

azdır. Kat. No. 9-10, kırmızı astarlıdır. Bunların boyutları 8, 6 ve 9, 5 cm'dir. Kat. No. 11 ise 16,6 cm'dir. Akhisar Müzesi Bulbous/Torba Gövdeli unguentariumlarının kili, 2,5 YR 4/6, 5/6, 6/6 renklerindedir. Astarı ise, 2,5 YR 4/6; 10 YR -/2 8 renklerindedir.

Yüzyıllarca kullanılmış olan unguentariumlar aslında yukarıda değindiğimiz iki ana formun türevleri şeklinde üretilmiştir. Hellenistik Dönem'in iğ formunda olduğu gibi, Erken Roma Dönemi'nden itibaren görülen torba gövdelilerin, geniş bir coğrafyada piyasaya hâkim oldukları görülmektedir. Akhisar Müzesi Unguentariumları da, M.Ö. 4. yy. sonundan M.S. 2. yy. başlarına kadar giden geniş bir tarih aralığında görülmektedir (Grafik 3). Ancak müzedeki örneklerin tarihsel yoğunluğu M.Ö. 2 yy.dır. Akhisar Müzesi unguentariumlarının büyük çoğunluğu, hem form hem de kil ve astar yapısı olarak özellikle Anadolu'nun farklı coğrafyalarında sıkça karşımıza çıkan örneklerle yakın benzerlik içindedir. Ayrıca örneklerimizin bazıları, sahip oldukları boyut, süsleme ve form tipi özelliklerine göre muhtemelen Batı Anadolu kökenli olmalıdır.

KATALOG

(Katalogda kullanılan kısaltmalar; Kat.No: Katalog Numarası, Yük: Yükseklik, A.Çapı: Ağız Çapı, K.Çapı: Kaide Çapı, D.Çapı: Dip Çapı, Cid. Kal: Cidar Kalınlığı).

Kat. No: 1 (Fig. 1) **Envanter No:** 7140 **Buluntu Yeri:** Akhisar Devlet Hastanesi Bahçesindeki A Sondajında bulunan mezardan. **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Deneme sondajı - 21.12.1989. **Kil Rengi:** 5 YR 6/6 (reddish yellow) **Astar rengi:** 2,5 YR 2.5/1 (reddish black) **Ölçüler: Yük:** 9,5 cm ; **A.Çapı:** 1,6 cm ; **K.Çapı:** 1,8 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Eser gövde üzerinden kırık olup yapıştırılmıştır. Çark yapımı. Dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarlı, aşağı doğru daralan, kısa silindirik boyunlu, dibe doğru daralan gövdeli, küçük, alçak düz kaidelidir. **Karşılaştırma:** (Jones, 1950: 171-172, 231, 135/248- 187/248; Blegen, Palmer, ve Young 1964: 291, Pl. 76/491.11; Knigge, 1976: 185, Taf. 96 Abb. 1 E.86/1; Rotroff, 1997: Fig. 72/1169, Pl. 85/1169; Tuluk Von Graeve, 1999: Abb. 2 Kat. Nr. 5; Dündar, 2008: 13, 96, Lev.1/U9). **Tarih:** M.Ö. 4. yy. sonu

Kat. No:2 (Fig. 2) **Envanter No:** 1420 **Buluntu Yeri:** Akhisar civarı. **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Satın alma - 3.11.1965. **Kil Rengi:** 5 YR 6/6 (reddish yellow) renkli kireç ve siyah kum katkılıdır. **Astar Rengi:** 2,5 YR 6/6 (light red) **Ölçüler: Yük:** 11,9 cm ; **A.Çapı:** 2 cm ; **K.Çapı:** 2,4 cm; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ağız kenarlı, kısa silindirik boyunlu, dibe doğru daralan

şişkin gövdeli, keskin profilli kaidelidir. Boyun ve karın üzerinde iki adet yatay bant bezeme mevcuttur. Ağız kenarı da boyalıdır. **Karşılaştırma:** (Knigge, 1976: 161, Taf.68/366, 1- 4; Zoroğlu, 1986: 464- 465, Lev. III/ Res.9 c; Berlin, 1997: 63, Pl.12/Pw 83; Dündar, 2008: 14, 99, Lev.2/U21). **Tarih:** M.Ö. 4. yy. sonu – 3. yy. başı.

Kat. No: 3 (Fig. 3) **Envanter No:** 42 (8623) **Buluntu Yeri: - Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Bağış - 04.03.1999 **Kil Rengi:** 2,5 YR 5/6 (red) renkli, siyah kum, kireç ve gümüş mika katkılıdır. **Astar Rengi:** 7,5 YR 6/4 (light brown) renkli, yüzeyde yer yer kireç tabakası görülmektedir. **Ölçüler: Yük:** 33,7 cm ; **A.Çapı:** 3,2 cm ; **K.Çapı:** 7,2 cm ; **Cid.Kal:** 0,6 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekilmiş ve içe dönük ağız kenarlıdır. Uzun silindirik boyunlu, iğ biçimli karınlı, kısa silindirik kaide ayaklı, kaide basamaklandırılmış, geniş ve iç bükey profilli bir kaideyle sonlandırılmıştır. Gövde üzerinde kırmızımsı kahverengi, siyah ve kahverengi renklerinde yatay bant bezeme mevcuttur. Karın bölgesinin hemen üzerinde stilize sarmaşık dalından oluşan bitkisel bezeme görülmektedir. **Karşılaştırma:** (Dündar, 2008: 18-19, Lev. 9, Res. 19-20, 53; Şimşek, Okunak, ve Bilgin, 2011: 65-66, Lev. 62, Kat. No. 850). **Tarih:** M.Ö. 2. yy.ın ikinci yarısı –1. yy. başı.

Kat. No: 4 (Fig. 4) **Envanter No:** 2434 **Buluntu Yeri:** Alaşehir **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Müsadere. **Kil Rengi:** 2,5 YR 5/6 (red) renkli, siyah kum, kireç ve gümüş mika katkılıdır. **Astar Rengi:** 7,5 YR 6/4 (light brown) renkli, yüzeyde yer yer hem kireç tabakası hem de astarda dökülmeler mevcuttur. **Ölçüler: Yük:** 41,6 cm ; **A.Çapı:** 4,2 cm ; **K.Çapı:** 7,2 cm ; **Cid.Kal:** 0,6 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekilmiş ve içe dönük ağız kenarlıdır. Uzun silindirik boyunlu, incelmiş ve uzatılmış iğ biçimli karınlı, kısa silindirik kaide ayaklı, kaide basamaklandırılmış, geniş ve iç bükey profilli bir kaideyle sonlandırılmıştır. Gövde üzerinde kırmızımsı kahverengi, siyah ve kahverengi renklerinde yatay bant bezeme mevcuttur. Karın bölgesinin hemen üzerinde stilize sarmaşık dalından oluşan bitkisel bezeme görülmektedir. **Karşılaştırma:** (Dündar, 2008: 18-19, Lev. 9, Res. 19-20, 53; Şimşek, Okunak, ve Bilgin, 2011: 65-66, Lev. 62, Kat. No. 850). **Tarih:** M.Ö. 2. yy.ın ikinci yarısı – 1. yy. başı.

Kat. No:5 (Fig. 5) **Envanter No:** 609 **Buluntu Yeri:** Soma-Yağcıllı Köyü **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Bağış - 12.12.1956 **Kil Rengi:**10 YR 7/4 (very pale brown) **Astar Rengi:** 10 YR -/ 2 8 (very pale brown) renkli, yüzeyde yer yer boşluklar ve dökülmeler mevcuttur. **Ölçüler: Yük:** 26,5 cm ; **A.Çapı:** 2,2 cm ; **K.Çapı:** 2,6 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ağız kenarlı,

uzun silindirik boyunlu, küresel gövdeli, kısa silindirik kaide ayaklı, kaide basamaklandırılmış, geniş ve iç bükey profilli bir kaideyle sonlandırılmıştır. Ağız kenarının üzerinde, boyunda, omuzda ve karın üzerinde kahverengi yatay bant bezeme mevcuttur. **Karşılaştırma:** (Anderson-Stojanovic, 1992: 83, Pl. 67/565; Ekin Meriç, 2010: 125, Kat. Nr. 3). **Tarih:** M.Ö. 2. yy.

Kat. No: 6 (Fig. 6) **Envanter No:** 1414 **Buluntu Yeri:** Akhisar civarı. **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Satın alma- 3.11.1965. **Kil Rengi:** 2,5 YR 3/1 (dark reddish gray) **Astar Rengi:** 2,5 YR 5/1 (reddish gray) renkli, yüzeyde yer yer kireç patlaklarından dolayı oluşan boşluklar mevcuttur. **Ölçüler:Yük:** 20,8 cm ; **A.Çapı:** 2,4 cm ; **K.Çapı:** 2,2 cm ; **Cid.Kal:** 0,3 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, iğ formlu gövdeli, uzun silindirik kaide ayaklı, profillendirilmiş düz kaidelidir. **Karşılaştırma:** (Knigge, 1976: 87, Taf.96 Abb.1/ E 101; Anderson-Stojanovic, 1992: 83, Pl. 67/566 ; Rotroff ve Oliver, 2003: 70, Pl. 44/263 ; Rotroff, 2006: 298, Fig. 67/509). **Tarih:** M.Ö. 2. yy.

Kat. No: 7 (Fig. 7) **Envanter No:** 1143 **Buluntu Yeri:** Akhisar civarı. **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Satın alma - 22.5.1965 **Kil Rengi:** 2,5 YR 3/1 (dark reddish gray) **Astar Rengi:** 2,5 YR 2,5/1 (reddish black) renkli, astarda yer yer dökülmeler ve boşluklar mevcuttur. **Ölçüler: Yük:** 15,6 cm ; **A.Çapı:** 2,4 cm ; **K.Çapı:** 2,6 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ve aşağı dönük ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, şişkin karınlı, kısa kaide ayaklı, düz kaidelidir. **Karşılaştırma:** (Civelek, 2001: Lev.XXIX/U 81; Rotroff ve Oliver, 2003: 70, Pl. 44/264; Rotroff, 2006: 292, Fig. 63/439). **Tarih:** M.Ö. 2. yy.

Kat. No: 8 (Fig. 8) **Envanter No:** 4410 **Buluntu Yeri:** - **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Satın alma - 16.7.1971 **Kil Rengi:**10 YR 5/3 (brown) renkli, gümüş mika ve kireç katkılıdır. **Astar Rengi:**10 YR 4/2 (dark grayish brown) renkli, yüzeyde yoğun miktarda kireç tabakası görülmektedir. **Ölçüler: Yük:** 20,4 cm ; **A.Çapı:** 3,6 cm ; **K.Çapı:**3,8 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa dönük ve iki yana iyice çekilmiş ağız kenarlı, ince ve uzun boyunlu, oval gövdeli, ince, konik ve içi boş ayaklıdır. **Karşılaştırma:** (Günay, 1989: 60, Çiz. XIV a; Tuluk Von Graeve, 1999: Abb. 10a Kat. Nr. 63 Taf. 6c; Laflı, 2003: Taf. 168d Taf. 252c; Ergürer, 2012: 53-54, Lev. 54/ Kat. No. 112). **Tarih:** M.S. 1. yy. sonları.

Kat. No: 9 (Fig. 9) **Envanter No:** 874 **Buluntu Yeri:** Manisa kent İçi Velioğlu Camii arkasındaki mezardan. **Müzeye Geliş Şekli ve**

Tarihi: Bağış. **Kil Rengi:** 2,5 YR 6/6 (light red) renkli kil sıkı, gözeneksiz, az miktarda ince tanecikli kalker ve gümüş mika katkılıdır. **Astar Rengi:** 2,5 YR 4/6 (red) renkli yoğun gümüş mika katkılıdır. **Ölçüler: Yük:** 9,5 cm ; **A.Çapı:** 2,2 cm ; **D.Çapı:** 2,2 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ve aşağı dönük ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, torba gövdeli, hafif içbükey diplidir. **Karşılaştırma:** (Anderson-Stojanovic, 1987: 106-108, Fig. 1/f; Anderson-Stojanovic, 1992: 84, Pl.70/589; Civelek, 2001: 130, XXXV/U45). **Tarih:** M.S. 1. yy. ortaları.

Kat. No: 10 (Fig. 10) **Envanter No:** 3716 **Buluntu Yeri: - Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Müsadere. **Kil Rengi:** 2,5 YR 6/6 (light red) **Astar Rengi:** 2,5 YR 4/6 (red) renkli, yoğun gümüş mika katkılıdır. Astarda yoğun dökülme mevcuttur. **Ölçüler: Yük:** 8,6 cm; **A.Çapı:** 2,4 cm; **D.Çapı:** 5,2 cm; **Cid.Kal:** 0,3 cm **Tanım:** Ağız kısmında küçük bir kısım eksiktir. Çark yapımı. Dışa çekik ağız kenarlı, kısa silindirik boyunlu, torba gövdeli, düz diplidir. **Karşılaştırma:** (Anderson-Stojanovic, 1987: 106-108, Fig. 1/i; Anderson-Stojanovic, 1992: 84, Pl.71/599- 600; Civelek, 2001: 126, XXXIV/U21). **Tarih:** M.S. 1. yy.ın 2. yarısı.

Kat. No: 11 (Fig. 11) **Envanter No:** 4690 **Buluntu Yeri:** - **Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Bağış - 22.01.1974 **Kil Rengi:** 2,5 YR 5/6 (red) renkli, kireç ve siyah kum katkılıdır. **Astar Rengi:** 10 YR -/2 8 (very pale brown) renkli, gümüş mika katkılıdır. Astar yer yer dökülmüştür. **Ölçüler: Yük:** 16,6 cm ; **A.Çapı:** 3,4 cm ; **D.Çapı:** 4,4 cm ; **Cid.Kal:** 0,4 cm **Tanım:** Tamdır. Çark yapımı. Dışa çekik ince ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, çan yada konik gövdeli, düz diplidir. **Karşılaştırma:** (Günay, 1989: 81-82, Çiz. XXVIII b; Tuluk Von Graeve, 1999: Abb. 17 Kat. Nr. 118, Taf. 9 (d- f); Laflı, 2003: Taf. 159b, Taf. 253c; Ergürer, 2012: 55-56, Lev. 56/ Kat. No. 116). **Tarih:** M.S. 1. yy. sonları - M.S. 2. yy.ın ilk yarısı.

KAYNAKLAR

AKDENİZ, E. (2013), "2011 Yılında Thyateira Antik Kenti ve Hastane Höyüğü'nde Gerçekleştirilen Arkeolojik Çalışmalar", 34. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 2, 429-444.

ANDERSON- STOJANOVİC, V. R. (1987), "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria", AJA 91, 105-122.

ANDERSON- STOJANOVİC, V. R. (1992), Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery, New Jersey: Princeton University Press.

BERLİN, A. (1997), The Hellenistic and Roman Pottery: The Plain Wares, Tel Anafa II, i, Ann Arbor.

BLEGEN, C.W., PALMER ve H.,YOUNG, R.S., (1964), Corinth Results of Excavations Volume XIII, The North Cemetery, The Classical and Roman Periods, Princeton- New Jersey.

CİVELEK, A. (2001), Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.

ÇOKAY KEPÇE, S. (2006), Karaçallı Nekropolü, Antalya.

DİNÇ, M. (2015), Lydia Bölgesi'nin (Philadelphia, Thyateira, Magnesia ad Sipylum ve Çevresi) Erken Hıristiyanlık Dönemi Sonuna Kadar Tarihi Coğrafyası, Serra Durugönül (ed.), Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri, 11- 19, İstanbul: Ege Yayınları.

DOTTERWEICH, U. (1999), Unguentarien mit Kuppelförmiger Mündung aus Knidos, Knidos-Studien, Band I, Bibliopolis.

DUSENBERY, E.B. (1998), Samotrake, The Necropoleis and Catalogues of Burials, New Jersey: Princeton University Press.

DÜNDAR, E. (2008), Patara IV.1. Patara Unguentariumları, İstanbul: Ege Yayınları.

EKIN MERIÇ, A. (2010),"Metropolis'teki Roma Evinde Bulunan Hellenistik Seramikler ve Düşündürdükleri" S. Aybek- A. K. Öz (eds.) Metropolis İonia II Yolların Keşistiği Yer Recep Meriç İçin Yazılar /The Land oft he Crossroads Essays in Honour of Recep Meriç, 123-128, İstanbul: Homer Yayınları.

ERGÜRER, H.E. (2012), Parion Roma Dönemi Seramiği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

GÜNAY, G., (1989), İzmir Müzesi'nde Bulunan Unguentariumlar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi.

GÜRLER, B. (1994), Metropolis'in Hellenistik Dönem Seramiği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.

HAYES, J.W. (1997), Handbook of Mediterranean Roman Pottery, London: British Museum Press.

HELLSTRÖM, P. (1965), Pottery of Classical and Later Date, Terracotta, Lamp and Glass, Labraunda, Swedish Excavations and Researches II.1, Lund.

JONES, F.F. (1950), "Hellenistic and Roman Periods. The Pottery", H. Goldman (ed.) Excavations at Gözlükule, Tarsus I, New Jersey: Princeton University Press.

KURTZ, D. ve BOARDMAN, J. (1971), Greek Burial Costums, New York: Cornell University Press.

KNİGGE, U. (1976), Ergebnisse der Ausgrabungen. Der Südhügel, Kerameikos IX, Berlin.

LAFLI, E. (2003), Studien Zu Hellenistischen, Kaiserzeitlichen und Spatantikfruhbyzantinischen Tonunguentarien aus Kilikien un Pisidien (SüdTürkei): Der Forschungsstand und Eine Auswahl von Fundobjekten aus den Örtlichen Museen. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Köln: Köln Üniversitesi.

MİTSOPOULOS- LEON V. (1991), Die Basilika am Staatsmarkt in Ephosos Kleifunde. 1. Teil: Keramik Hellenistischer und Römischer Zeit, FİE IX 2/2.

ÖLMEZ, F. (2000), Tralleis Nekropolünden Bir Mezar ve Buluntuları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

PLINIUS, Naturalis Historia, (Pliny: Natural History, Volume V, Books 17-19),(Translated by H.Rackham), Loeb Classical Library 1950.

ROTROFF, S.I. (1997), Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material, The Athenian Agora Vol. XXIX, Princeton, New Jersey.

ROTROFF, S.I. ve OLİVER, A. (2003), The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994, Cambridge, Mass: Harvard University Press.

ROTROFF, S.I. (2006), Hellenistic Pottery The Plain Wares, The Athenian Agora Vol. XXXIII, Princeton, New Jersey.

SEVİN, V. (2007), Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

STRABON**,** Antik Anadolu Coğrafyası, (Çeviren: A. Pekman), İstanbul, 2000.

ŞİMŞEK, C. OKUNAK, M. ve BİLGİN, M. (2011), Laodikeia Nekropolü 1 (2014-2010 Yılları), İstanbul: Ege Yayınları.

TEKOCAK, M. ve YILDIZ, V. (2015), "Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Pişmiş Toprak Vazo" Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan (Studies in Honour of Ömer Özyiğit), *Eds.* Cenker Atila – Emre Okan, İstanbul: Ege Yayınları, 413-432.

TULUK VON GRAEVE, G. (1999), "Die Unguentarien im Museum von İzmir", Anatolia Antiqua VII, 127- 166.

VAAG, E.L. VİNNİE, N. ve LUND, J. (2002), The Maussolleion at Halikarnassos, Vol. 7: The Pottery, Ceramic Material and Other Finds from Selected Contexts, Aarhus: Aarhus University Press.

ZOROĞLU, K. L. (1986), "Kelenderis Mezar Buluntuları" Anadolu Araştırmaları X, 455- 466, İstanbul.

Fig.1

Fig.2

Fig.3

Fig.4

Fig.5

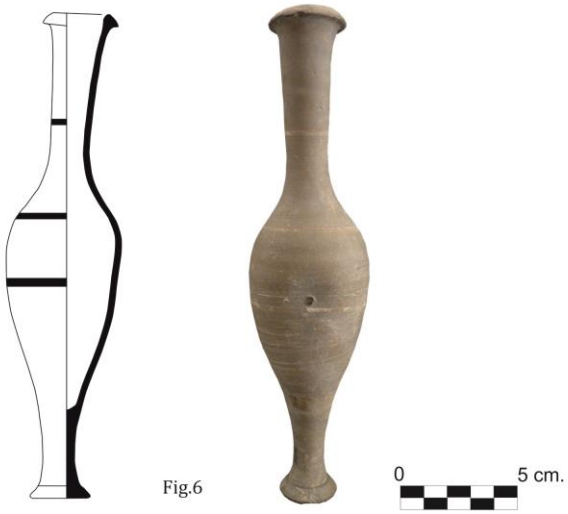

Fig.6

Fig.7

Fig.8

Fig.9

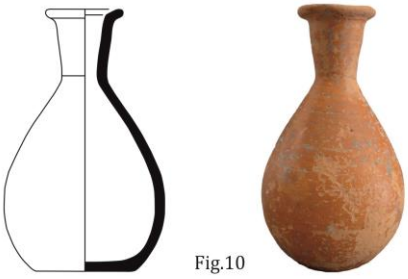

Fig.10

Fig.11